

Yükselen milliyetçi söyleme dikkat

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Türkiye yeniden tehlikeli bir dönemece girmiştir: Milliyetçi söylem yeni bir yükseliştir.

Türkeş'in ölümüyle hızlanmış olsa da bu gelişme aslında RP iktidarından ve onun dinsel vurgulu söyleminden 'kurtulmanın' bir parçası, hatta onun tamamlayıcı 'cüz'üdür. 28 Şubat'la birlikte başlayan söylem, şimdi, MHP tabanını paylaşmak için bütün merkez sağ partiler tarafından kullanılmaktadır.

Bu oluşumun bir nedeninden bir de sonucundan söz edilebilir. Önce nedenden başlayalım.

Dikkat edilirse, merkez sağda yer alan partilerin hiç birisi milliyetçilikle arasına herhangi bir mesafe yerleştirmemekte, onun kendilerini 'belirleyen' temel kavram olduğunu vurgulamaktadırlar. Belki bu sürece katılmamış ve bu görüntüde yer almamıştır, ama ötede durması gereken CHP de partisinin simgesi Altı Ok'un ilkelerinden birisi olarak milliyetçilikle hiç koparmadığı, hatta hiç tartışmadığı bir ilişki içindedir. DSP ise açıkça milliyetçiliği 'modern' bir dinsel söylemle bütünleştirmekte, onu öteden beri güttüğü popülist siyasetin bir aracı olarak kullanmaktadır.

Türkiye'de siyasal partiler arasında hiçbir ideolojik farkın bulunmadığını, hiçbir partinin siyasal ideoloji olarak kendisine özgü bir felsefi kökenden türemediğini, dolayısıyla belli kavramları 'tenni' ile karşılamadığını gösteren temel bir olgudur, bu boyutuyla milliyetçilik. Çünkü partilerin tümü merkezîyetçi kurucu devlet ideolojisinden beslenmektedir; partilerin tümü (artık eskimiş anlamıyla) sağ bir anlayışa yaslanmaktadır. Belki bu sağcılık kimileri için biraz daha saklıdır (örneğin CHP; çünkü DSP açıkça sağdadır) ama ayrıntısına ve başka bir gözle bakılınca görülür ki bir gerçektir. Öylesi bir algılama içinde de milliyetçiliğin herkes için bir belirleyen olmasında şaşırtıcı bir şey yoktur.

Buradan hareketle ikinci bir husus olarak milliyetçilik - devlet ilişkisine değinilebilir. Devletçilik - milliyetçilik ilişkisinin yan yana getirilmesi bir rastlantı değildir. 1930'larda tasarlanmış bu modelin belki o dönemle ilgili bazı özgül boyutlarından söz açılabilirse de garip olanı, bu iki kavram arasındaki ilişkinin zaman içindeki gelişimidir. Öyle anlaşılıyor ki devletçilik, ekonomik kökenli bir kavram olmaktan uzaklaşıp siyasal bir içerik ve boyut kazandıkça milliyetçilik de o ölçüde ağırlık kazanmıştır. Hele siyasetin mutlak bir popülizmden hiçbir zaman kopmadığı düşünülürse toplumun nasıl bu üç kavramın (devletçilik - milliyetçilik - halkçılık) oluşturduğu üçgenin içinde sıkıştırıldığı da ortaya çıkar: Milliyetçilik, devletin mutlaklaştırılması için kullanılan bir araç olmuş, halk ise bunu bir fetişizm mantığıyla kendisine rağmen kabul etmiştir.

Son olarak değinilmesi gereken nokta ise bu ilişkinin 'modernist proje'nin bir parçası olmasına karşın siyasal modernleşmenin karşısındaki en önemli tehdidi oluşturduğudur. Yalnızca siyasal alan ya da toplumla belirlenen, sivil topluma hiç açılmayan bir yapıdan söz ediliyorsa, nedeni, değindiğim üçgen içinde sıkışmışlıktır.

Sonuca gelince...

'Kült', bölüksüz siyasal bütünlük şimdi devletin çok bunaldığı, 'derin devlet'in tartışıldığı bir ortamda yeniden milliyetçiliğe başvuruyorsa bu bir rastlantı olamaz! Fakat, daha da tehlikelisi, bu gelişmenin Türkiye'yi bir kez daha çevresinden, yani uluslararası düzlemde ortaya koyulan yeni model ve anlayışlardan koparacak olmasıdır. Gerçekten de milliyetçi bir söylemle beslenen ama aslında (ulus ve derin) devletin yüceltildiği bir anlayış Türkiye'yi tümüyle kendi içine kapayacaktır. Bir başka yazımda da değindiğim bu husus, aslında Türk modernleşmesinin başından beri yaşadığı ve böylesi kopukluklardan başka bir şey olmayan 'artsüremlilik' (diakronizm) sorununa da yeni bir halka ekleyecektir.

Kısacası şu: Kurucu ideolojisiyle hesaplaşmayan Türkiye, dünyaya rağmen, kendisine mahkûmdur.